

МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ПЕРЕКАЗІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ У РЕАЛІЯХ ЧАСУ

І. Хома, А. Тарабінович

*Національний університет "Львівська політехніка"
79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12
e-mail: irkhoma2010@ukr.net, ackerman2769@gmail.com*

Розглянуто шляхи надходження грошових переказів в Україну. Визначено обсяги та проаналізовано структуру міжнародних грошових переказів за 2015-2018 роки. Досліджено регіональний розподіл цих надходжень та визначено країни, з яких було здійснено найбільше міжнародних грошових переказів в Україну за аналізований період. Проведено прогнозування величини міжнародних переказів на 2019-2020 роки. Визначено стан грошових переказів всередині країни. Проаналізовано зміни у вітчизняній банківській системі, які стосуються грошових переказів.

Ключові слова: грошовий переказ, банківська система, IBAN-рахунок, QR-код.

В умовах глобалізації економіки щороку зростає кількість грошових переказів по всьому світу. Збільшується використання міжнародних платіжних систем, з'являються нові системи переказів від окремих банків, виникають нові банківські додатки та модернізуються вже існуючі, зростає кількість платежів з оплати товарів та послуг. Така ситуація є характерною і для України – зростають обсяги грошових переказів у межах країни та за кордон, збільшується кількість учасників ринку банківських послуг тощо. Зростання попиту стимулює банківську систему вдосконалюватися, підлаштовуватися під потреби ринку. А привнесені зміни, в свою чергу, потребують аналізу та оцінки.

Грошові перекази можна розглядати на двох рівнях: вітчизняному, який відображає рух коштів всередині країни, та міжнародному, при якому відправник та отримувач знаходяться в різних країнах світу. Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" визначає узагальнене поняття "переказ коштів", що характеризує рух певної суми коштів з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому її у готівковій формі [1]. Більшість вчених [2-6], що досліджували грошові перекази, подавали своє трактування даної економічної категорії, але в аспекті лише їхнього власного дослідження. Проте з позицій нашого дослідження,

найбільш чітко відображатиме суть поняття “грошовий переказ” саме твердження, сформоване у Законі України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні”.

Сьогодні стан грошових переказів значною мірою відображає розвиток банківської системи країни в цілому. Зміни в банківській системі в першу чергу відображаються на грошових потоках, а це, в свою чергу, несе як позитивні, так і негативні наслідки в усі галузі економіки країни та відображається на її соціально-економічному стані. Тому дослідження банківської системи в цілому та грошових переказів зокрема є дуже важливим та потребує регулярного проведення.

Грошові перекази досліджували як вітчизняні, так і закордонні вчені за різними напрямками. Багато науковців приділяли увагу дослідженню в різних аспектах грошових переказів, що надходять від трудових мігрантів. Зокрема, А. Р. Дуб [2] досліджує міжнародні грошові перекази трудових мігрантів та їх роль у фінансових ресурсах домогосподарств, а О. Б. Пелех [3] вивчає грошові перекази мігрантів у структурі ВВП України. Р. О. Баранов [4] у своїй праці порушував питання відмивання грошей за допомогою нелегальних схем грошових переказів. А. А. Мещеряков [5] розробляв шляхи оптимізації тарифів банків щодо безготівкових переказів коштів. Г. М. Коцюрубенко [6] досліджувала роль грошових переказів у формуванні інвестиційного потенціалу домогосподарств України. Проте, незважаючи на різноманітність напрямів досліджень, багатьом аспектам не було приділено належної уваги. На сьогоднішній день банківська система України зазнає змін, які в першу чергу стосуються грошових переказів, а тому необхідно оцінити ситуацію, яка склалася.

Невирішеною проблемою залишається аналіз сучасного стану вітчизняних та міжнародних грошових переказів та їх вплив на зміни у банківській системі України. Зокрема, це стосується змін, які вже відбулися та їх наслідків для банківської системи України, та змін, які планує запровадити Національний банк України найближчим часом.

В Україні грошові перекази на державному та міжнародному рівні регулюються Законом України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 05.04.2001 № 2346-III [1].

Як показують статистичні дані, щороку обсяг грошових переказів зростає. За 2015-2018 рр. відбулося значне зростання приватних міжнародних грошових переказів в Україну, які надійшли резидентам. При цьому кошти надходять за двома каналами: офіційними – через банківську систему, міжнародні платіжні системи, поштові відділення тощо; та за неофіційними каналами.

За даними Національного банку України [7], у 2018 році загальна величина грошових переказів становила 11 111 млн дол. США. Це у 1,6 разів більше, ніж було зафіксовано у 2015 році – тоді в Україну надійшло грошових коштів на суму 6 959 млн дол. США. Протягом 2015-2018 рр. відбувалося поступове збільшення грошових переказів в Україну – у 2016 році їх величина становила 7 535 млн дол. США, а вже у 2017 році – 9 264 млн дол. США (табл. 1).

Зростання приватних грошових надходжень не може не відобразитися на різних аспектах соціально-економічного стану країни, несучи як позитивні, так і негативні

наслідки. Так, збільшується добробут частини населення, приватні інвестиції сприяють розвитку малого бізнесу, стимулюється розвиток банківської системи країни тощо. Поряд з цим для економічного стану держави є і негативні наслідки.

Таблиця 1

Динаміка надходжень приватних грошових переказів в Україну за 2015-2018 роки

Показники	Значення, млн дол. США				Темпи приросту, %		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Чиста оплата праці в грошових переказах в Україну	4 116	4 794	6 269	7 911	16,47	30,77	26,19
Загальний обсяг приватних грошових переказів в Україну	6 959	7 535	9 264	11 111	8,28	22,95	19,94

Джерело: складено на основі даних Національного банку України [7].

Якщо розглянути структуру грошових надходжень в Україну за 2015-2018 роки, то можна побачити, що більшість грошових переказів становлять чисту оплату праці – кошти, одержані членами родин від їхнього заробітку за кордоном (за вирахуванням сплачених податків та здійснених витрат у країні перебування). У 2018 році чиста оплата праці становила 71,2 % вхідних переказів в Україну, при цьому за 2015-2017 роки її частка становила 59,1 %, 63,6 % та 67,7 % відповідно. З огляду на це можемо стверджувати, що значне зростання абсолютної величини грошових переказів в Україну за аналізований період значною мірою обумовлене погіршенням соціально-економічних умов населення. Невдоволення рівнем заробітної плати, цін, інфляції та низкою інших макроекономічних показників стимулює більшу частину населення обирати значно легший шлях для покращення власного добробуту. А це, в свою чергу, спричиняє негативні наслідки для економіки України – зростання рівня безробіття, міграційні процеси, сповільнення темпів економічного зростання тощо.

Аналізуючи надходження приватних грошових переказів в Україну, не можна не виділити регіони, звідки найбільше надходять кошти. Серед них можемо виділити такі: країни Європейського Союзу, країни СНД, США та інші країни. Спостерігаємо, що впродовж аналізованого періоду відбувся перерозподіл обсягів грошових переказів між регіонами, що детально можна побачити у табл. 2.

Водночас у 2,1 рази зросла величина грошових переказів, що надійшли з країн Європейського Союзу, що не дивно, враховуючи, що більша частина приватних міжнародних переказів, які надійшли в Україну, становила собою чисту оплату праці.

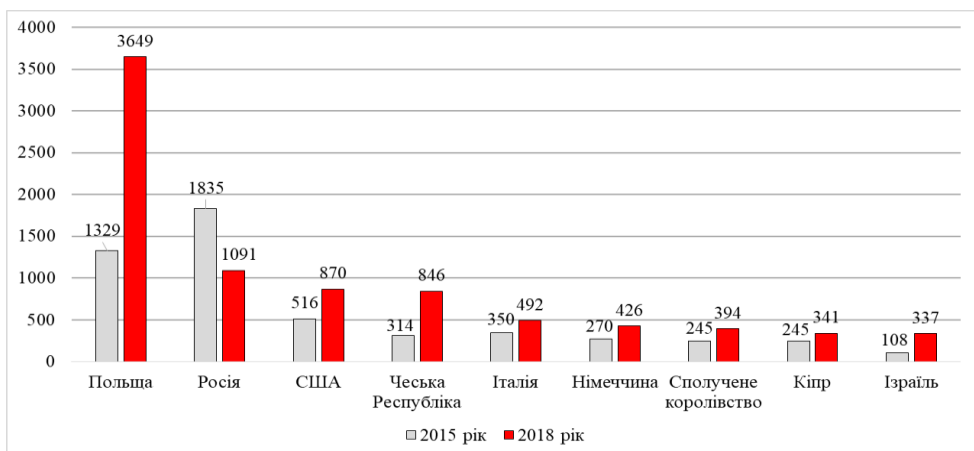
Таблиця 2

Обсяги надходжень приватних грошових переказів в Україну за регіонами за 2015-2018 роки

Регіон надходження коштів	2015		2016		2017		2018	
	млн дол. США	% до заг. обсягу	млн дол. США	% до заг. обсягу	млн дол. США	% до заг. Обсягу	млн дол. США	% до заг. обсягу
Країни ЄС	3397	48.8	4254	56.5	5697	61.5	7150	64.4
Країни СНД	1992	28.6	1553	20.6	1448	15.6	1250	11.3
США	516	7.4	576	7.6	679	7.3	870	7.8
Інші країни	1054	15.2	1152	15.3	1440	15.6	1841	16.5
Всього	6959	100	7535	100	9264	100	11111	100

Джерело: складено на основі даних Національного банку України [7].

Зазначимо, що за 2015-2018 роки Польща стала лідером не лише серед країн ЄС, а й серед усіх країн світу за обсягом коштів, які надійшли приватними переказами в Україну. В 2015 році лише з Польщі надійшло 1 329 млн дол. США, тоді як у 2018 році – 3 649 млн дол. США. Окрім цього у 2018 році серед країн ЄС найбільше грошових переказів було з Чеської Республіки (846 млн дол. США), Італії (492 млн дол. США), Німеччини (426 млн дол. США) тощо (рис.1).

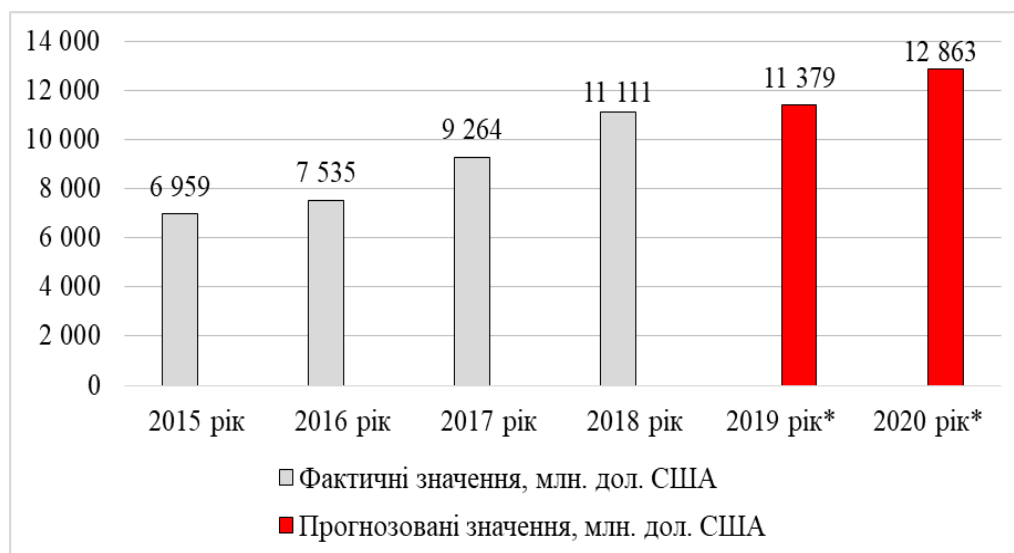
Рис. 1. Обсяги надходжень приватних грошових переказів в Україну за країнами, млн дол. США

Враховуючи, що величина надходжень міжнародних грошових переказів в Україну за 2015-2018 роки зазнала значних змін, важливим є прогнозування майбутньої величини грошових надходжень. А тому було здійснено прогноз обсягів надходжень приватних грошових переказів в Україну на 2019-2020 роки за

допомогою статистичних методів. Були використані методи екстраполяції – найменших квадратів та плинної середньої, а також математичні методи – метод середньо квадратичного відхилення та коефіцієнта варіації, які визначають наскільки точними є отримані методи прогнозування [8].

Прогнозування виконується на основі даних Національного банку України [7], в яких відображено квартальні надходження міжнародних грошових переказів в Україну за 2015-2018 роки. При проведенні прогнозу було розраховано, що середнє квадратичне відхилення становить 297,2 млн дол. США, а коефіцієнт варіації 13,35 %, а це свідчить про доволі високу точність прогнозу.

Результати прогнозування показали, що тенденція зростання абсолютної величини грошових переказів залишиться і в найближчі роки. Якщо в 2018 році до України надійшло 11 111 млн дол. США, то у 2019 році їх величина зросте до 11 379 млн дол. США, а у 2020 році – до 12 863 млн дол. США.

Рис. 2. Фактичні та прогнозовані обсяги приватних грошових переказів в Україну за 2015-2020 рр.

Окрім цього, щороку зростає попит населення на грошові перекази в Україні. Для покращення швидкості та зручності переказу коштів українські банки за останні роки активно здійснюють діджиталізацію банківської системи, запускаючи свої мобільні додатки для смартфонів. Як зазначає Міністерство фінансів України [9], станом на жовтень 2019 року серед 76 українських банків у 38 є власний мобільний додаток. При цьому кожен банк намагається зробити свій додаток максимально зручним та зрозумілим для користувачів, а тому постійно їх модернізують.

Тому не є дивним, що зростання попиту на грошові перекази стимулює банківську систему України змінюватись і підлаштовуватись під потреби світового

та вітчизняного ринків. Відбулася модернізація банківської системи загалом та удосконалення систем грошових переказів зокрема – обов'язковий перехід усіх банківських рахунків на формат IBAN, що затверджено постановою Національного банку України “Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні” [10].

На сьогоднішній день близько 70 країн функціонують з IBAN-рахунками, а тому приведення банківської системи України до міжнародних стандартів стало великим кроком у сучасному розвитку української банківської системи та відкрило шляхи для її подальших модернізацій. Серед переваг варто також зазначити зменшення кількості реквізитів, спрощення процесу переказів коштів як у межах України, так і за кордон (що також відобразилося і на можливостях українців відправляти та отримувати міжнародні перекази через банківські додатки).

Окрім обов'язкового переходу усіх банківських рахунків на формат рахунків IBAN, Національний банк України також планує найближчим часом надати можливість переказувати кошти на рахунок за допомогою QR-коду [11]. Частково така можливість вже існує в Україні. Наприклад, використовуючи додаток Приват24 можна відсканувати QR-код та миттєво придбати е-квиток на проїзд у трамваї чи тролейбусі в більше, ніж 20 містах України. Проте в планах Національного банку України максимально розширити можливість оплати за QR-кодом.

Відтак, і фізичні, і юридичні особи матимуть можливість отримати QR-код, який в подальшому зможуть надавати в якості реквізитів для передачі коштів на їх рахунок. Зокрема, Національний банк України визначає декілька варіантів отримання QR-коду:

- видрукований на папері QR-код буде надавати банк своїм клієнтам як додаток до договору;
- QR-код можна буде самостійно сформувати в мобільному або інтернет-банкінгу;
- використовуючи генератор QR-кодів можна буде сформувати свій QR-код, ввівши власні реквізити.

При цьому всі QR-коди матимуть в собі статичні та динамічні поля реквізитів отримувача платежу. Тому при скануванні користувачам буде відображено інформацію про одержувача платежу (номер IBAN-рахунку, назва організації чи ПІБ отримувача коштів, код отримувача тощо), а суму платежу та його призначення потрібно буде вводити самостійно.

Варто зазначити, що можливість переказувати кошти на рахунок за допомогою QR-коду полегшить оплату послуг, здійснення бізнес-розрахунків тощо.

Зростання попиту на банківські продукти в цілому та грошові перекази зокрема стимулювало вдосконалюватись не одну банківську систему, і винятком не стала і Україна. За 2015-2018 рр. обсяг грошових переказів значно збільшився і, за прогнозними даними, продовжить характеризуватися тенденцією до зростання. Важливою складовою удосконалення грошових переказів сьогодні став обов'язковий перехід усіх рахунків на формат IBAN, який вже діє в близько 70 країнах світу.

Окрім цього, запровадження широкого застосування QR-кодів в переказах коштів стало важливою складовою покращення грошових переказів.

Список використаної літератури

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
2. Дуб А. Р. Ідентифікація міжнародних грошових переказів у фінансових ресурсах домогосподарств / А. Р. Дуб // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 5. – С. 280-287.
3. Пелех О. Б. Грошові перекази мігрантів у структурі валового внутрішнього продукту України / О. Б. Пелех, Б. М. Юськів // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 22. – С. 10–18.
4. Баранов Р. О. Механізми відмивання грошей з використанням нелегальних схем грошових переказів / Р. О. Баранов // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 12. – С. 96–101.
5. Мещеряков А. А. Оптимізація визначення тарифів банків щодо безготівкових переказів у платіжних системах / А. А. Мещеряков // Науковий погляд: економіка та управління. – 2018. – № 2. – С. 143-148.
6. Коцюрубенко Г. М. Грошові перекази та їх роль у формуванні інвестиційного потенціалу домогосподарств України/ Г. М. Коцюрубенко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2018. – № 4. – С. 104-116.
7. Статистика зовнішнього сектору України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1>.
8. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 172 с.
9. Писарев О. В яких банків немає мобільних додатків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2019/10/18/39314319/>.
10. Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні: Постанова Національного банку України від 28.12.2018 р. № 162 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18>.
11. Нацбанк дозволить переказувати гроші за допомогою QR-коду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/nacbank-dozvolit-perekazuvati-groshi-za-dopomogoju-qr-kodu>.

References

1. On Payment Systems and Funds Transfer in Ukraine: Law of Ukraine № 2346-III [On Payment Systems and Funds Transfer in Ukraine: Law of Ukraine No. 2346-III] (2001ю April 5). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> [in Ukrainian].
2. Dub, A. R. (2016). Identyfikatsiya mizhnarodnykh hroshovykh perekaziv u finansovykh resursakh domohospodarstv [Identification of International Money Transfers in Household

- Financial Resources]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy*, 5, 280-287 [in Ukrainian].
3. Pelekh, O. B., & Yuskiv, B. M. (2018). Hroshovi perekazy mihrantiv u strukturі valovoho vnutrishnoho produktu Ukrayiny [Remittances of migrants in the structure of gross domestic product of Ukraine]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, 22, 10–18 [in Ukrainian].
  4. Baranov, R. O. (2016). Mekhanizmy vidmyvannya hroshey z vykorystannyam nelegal'nykh skhem hroshovykh perekaziv [Money Laundering Mechanisms Using Illegal Money Transfer Schemes]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, 12, 96–101 [in Ukrainian].
  5. Meshcheryakov, A. A. (2018). Optyimizatsiya vyznachennya taryfiv bankiv shchodo bez-hotivkovykh perekaziv u platizhnykh systemakh [Optimization of determining bank tariffs for non-cash transfers in payment systems]. *Naukovyy pohlyad: ekonomika ta upravlinnya – Scientific perspective: economics and management*, 2, 143-148 [in Ukrainian].
  6. Kotsyurubenko, G. M. (2018). Hroshovi perekazy ta yikh rol' u formuvanni investytsiynoho potentsialu domohospodarstv Ukrayiny [Money transfers and their role in the formation of investment potential of households in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu– Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, 4, 104-116 [in Ukrainian].
  7. Statystyka zovnishnoho sektoru Ukrayiny [Statistics of the external sector of Ukraine]. Kyiv. www.bank.gov.ua. Retrieved from: <https://www.bank.gov.ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1> [in Ukrainian].
  8. Azarova, A. O., & Ruzakova, O. V. (2010). *Matematychni modeli ta metody otsinyuvannya finansovoho stanu pidpryyemstva: monohrafiya [Mathematical models and methods of estimation of financial state of the enterprise: monograph]*. Vinnitsa: VNT [in Ukrainian].
  9. Pisarev, O. (2018). V yakykh bankiv nemaye mobilnykh dodatkov [Which banks do not have mobile applications]. minfin.com.ua. Retrieved from <https://minfin.com.ua/en/2019/10/18/39314319/> [in Ukrainian].
  10. Pro zaprovadzhennya mizhnarodnoho nomera bankivs'koho rakhunku (IBAN) v Ukrayini: Postanova Natsional'noho banku Ukrayiny № 162 [n the introduction of the International Bank Account Number (IBAN) in Ukraine: Resolution No. 162 of the National Bank of Ukraine] (2018, December 28). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18> [in Ukrainian].
  11. Natsbank dozvolyt perekazuvaty hroshti za dopomohoyu QR-kodu [The National Bank will allow you to transfer money using a QR code] (2018). hromadske.ua. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/nacbank-dozvolit-perekazuvati-groshti-za-dopomogoyu-qr-kodu> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 20.09.2019

Прийнята до друку 13.11.2019

THE MECHANISM OF IMPROVEMENT OF BANK TRANSFERS IN DOMESTIC PRACTICE IN THE REALITIES OF TIME

I. Khoma, A. Tarabinovych

*Lviv Polytechnic National University
79013, Lviv, Stepan Bandera Street, 12
e-mail: irkhoma2010@ukr.net, ackerman2769@gmail.com*

With the globalization of the economy, the number of remittances worldwide is increasing every year. This situation is also typical for Ukraine – the volume of remittances within the country and abroad is increasing, the number of participants in the banking services market is increasing and so on. Increasing demand stimulates the banking system to improve, adapt to market needs. And the changes introduced, in turn, need analysis and evaluation.

Many scholars have paid attention to research in various aspects of money transfers. However, despite the diversity of research areas, many aspects have not been given due attention. An unresolved problem is the analysis of the current state of domestic and international remittances and their impact on changes in the banking system of Ukraine.

It was found that in 2015-2018 the value of international money transfers increased 1.6 times. Such changes have brought both positive and negative consequences to the country's economy. The considered structure of international remittances showed that the majority of funds are net remuneration, and during the analyzed period its share has increased significantly. This, in turn, has negative consequences for the Ukrainian economy – rising unemployment, migration processes, slowing economic growth, and so on.

The regions from which the money transfers were received were investigated. The volume of transfers from the CIS countries decreased, while the amount of money transfers from the European Union countries increased by 2.1 times. During the analyzed period, Poland remained the leader among the countries in terms of money transfers to Ukraine. The forecast showed that the value of money transfers will continue to increase. Were investigate changes in the banking system related to money transfers.

Was considered the transition of bank accounts to the IBAN format. This step was very important for Ukrainian banking system. Today, about 70 countries operate with IBAN accounts. Therefore, these changes have become a major step in the modern development of the Ukrainian banking system and opened the way for its further modernization.

In addition to the mandatory transition of all bank accounts to the IBAN account format, the National Bank of Ukraine also plans in the near future to make it possible to transfer funds to the account using a QR code, which will facilitate payment for services, business settlements, etc.

Key words: money transfer, banking system, IBAN account, QR code.